

Palgablogi: kommentaar palgastatistikale – palga ostujõud on kasvanud

Artikkel on kirjutatud Äripäeva infolehele „PALK“

Kadri Seeder

Palgainfo Agentuuri juht ja analüütik

Statistikaameti andmetel oli keskmine **brutokuupalk** 2015. a. III kvartalis **1045 eurot**, keskmine brutotunnipalk oli **6,28 eurot**. Võrreldes möödunud aasta sama perioodiga kasvas brutokuupalk **6,9%** ja brutotunnipalk **6,6%**.

Keskmine brutokuupalk sisaldab põhipalka ja nii regulaarseid kui ka ebaregulaarseid lisatasusid ja preemiaid ehk kogu muutuvpalka. Samuti sisaldab see tasu mittetöötatud aja eest, nagu näiteks puhkusetasud, toetused erinevate sündmuste puhul, tasu koolitusel oldud aja eest jms.

Keskmisses brutotunnipalgas tasu mittetöötatud aja eest ei sisaldu. Brutotunnipalka mõjutab töötundide arv kuus.

Keskmine **netokuupalk** oli 2015. aasta III kvartalis **842 eurot** ja see kasvas eelmise aasta sama kvartaliga võrreldes kiiremini kui keskmine brutokuupalk - **8,4%**. Keskmise netokuupalga kasvu mõjutasid tulumaksuvaba miinimum tõus ja maksumäärade muudatused aasta alguses.

Tööandja keskmine **tööjõukulu** palgatöötaja kohta kuus oli III kvartalis **1408 eurot** ja tunnis 9,97 eurot, mis on võrreldes 2014. aasta III kvartaliga tõusnud vastavalt 6,7% ja 6,8%.

Reaalpalk, milles on arvesse võetud tarbijahinnaindeksi muutuse mõju, tõusis võrreldes 2014. aasta III kvartaliga tänu jätkunud tarbijahindade langusele kiiremini kui keskmine brutokuupalk - **7,5%**. See tähendab, et inimeste ostujõud paranes.

Maksu- ja tolliameti väljamaksete statistika kohaselt oli töötajatele tehtud **keskmine brutoväljamakse** III kvartalis **906 eurot** ja **mediaanväljamakse 733 eurot** kuus. Möödunud aasta III kvartalis oli keskmine väljamakse 849 eurot ja mediaanväljamakse 677 eurot, seega kasvas keskmine väljamakse **6,8%** ja mediaanväljamakse **8,3%**. Mediaanväljamakse tähistab piiri, millest pooled väljamaksed olid väiksemad ja pooled suuremad.

Brutoväljamakse sisaldab kõiki töötajale või ametnikule makstud rahalisi tasusid, sh töötasu, lisatasud, juurdemaksed, puhkusetasud, stipendiumid, toetused ja pensionid, mida makstakse seoses töö- või teenistussuhtega.

Erinevused Statistikaameti ja Maksu- ja tolliameti andmetes tulenevad erinevast andmekogumise metoodikast. Samas on trend, mida andmed näitavad, sarnane.

Statistikaamet kogub andmeid valimi alusel üle 10 000 organisatsioonilt, Maksu- ja tolliameti väljamaksete statistika koostatakse kõigi TSD vormi (Tulu- ja sotsiaalmaksu, kohustusliku kogumispensioni makse ja töötuskindlustusmakse deklaratsioon) esitanute andmete pealt.

Statistikaameti andmed on tekkepõhised ehk aluseks on töötajale arvestatud töötasu, Maksu- ja tolliameti andmed on kassapõhised ehk aluseks on töötajale tehtud väljamakse. Statistikaamet arvutab osaajaga töötajate töötasu ümber täistööajale, Maksu- ja tolliameti väljamaksete statistika sisaldab nii täis- kui osaajaga töötajatele tehtud väljamakseid.

Omaniku liigi järgi on suurem brutokuupalga kasv olnud kohalikes omavalitsustes

Võrreldes möödunud aasta sama perioodiga kasvas III kvartalis brutokuupalk kõige rohkem kohalikes omavalitsustes (8,2%). Ka esimeses ja teises kvartalis oli kasv üle 8%, mida mõjutas ilmselt õpetajate palgatõus.

Suurem oli palgamuutus Eesti omanikega ettevõtetes, kus brutokuupalk III kvartalis oli 7,1% kõrgem eelmise aasta sama perioodi omast. Välismaa omanikega ettevõtetes kasvas keskmine brutokuupalk 6,1%. Kui 2014. a. II-IV kvartalis ja ka käesoleva aasta I kvartalis oli välisomanikega ettevõtetes palgakasv pigem tagasihoidlik ja jäi 2% ringi, siis kahes viimases kvartalis tõus suurem olnud. Vaatamata vahepeal pidurdunud palgakasvule on välisomanikega ettevõtete keskmine brutokuupalk Eesti omanikega ettevõtete omast märksa kõrgem – 1275 eurot, Eesti omanikega ettevõtetes oli see 961 eurot III kvartalis 2015.

Kõrgem oli palgatase ka riigi omanduses olevates asutustes, organisatsioonides ja ettevõtetes – 1231 eurot.

Kõrgemat palgataset riigi ja välismaa eraõiguslike isikute omanduses olevates asutustes ja organisatsioonides mõjutab ühelt poolt see, millises valdkonnas tegutsetakse. Näiteks on välisomanikud ülekaalus info ja side ning finantsvaldkonnas. Teisalt mõjutab palgataset ka tippspetsialistide suurem osatähtsus nendes valdkondades ja riigiasutustes.

Töötajate arv kasvab kõrgema palgaga valdkondades

Keskmine brutokuupalk kasvas 2015. aasta III kvartalis pea kõigil tegevusaladel, v.a. haldus- ja abitegevustes, kus brutokuupalk oli võrreldes möödunud aasta sama perioodiga 0,3%.

Kõige enam tõusis keskmine brutokuupalk eelmise aasta sama kvartaliga võrreldes majutuse ja toitlustuse (16,8%), kunsti, meelelahutuse ja vaba aja (12,1%) ning kinnisvara tegevusalal (10,9%), mis on keskmisest madalama palgatasemega valdkonnad.

Kõige kõrgemad töötasud on jätkuvalt finants- ja kindlustustegevuse ning info ja side valdkondades, kus III kvartalis oli ka keskmisest suurem brutokuupalga kasv – vastavalt 7,5% ja 9,3%. Majandustegevusalade (EMTAK) 2-kohalise koodiga brutopalgastatistika, samuti väljamaksete statistika järgi veab info- ja side valdkonnas palgakasvu programmeerimine, kus on ka töötajate arv jõudsalt kasvanud.

Teistes kõrgema töötasuga valdkondades, nagu finantsteenuste osutamine, telekommunikatsioon ja peakorterite tegevus, väljamakseid saanud töötajate arvu olulist kasvu ei ole, elektri-, gaasi ja auruga varustamises on väljamakseid saanud töötajate arv vähenenud.

Kõige madalam palgatase (583 eurot) oli muude teenindavate tegevuste alal, kuhu alla kuuluvad näiteks spordi ja vaba aja tegevused, juuksuri- ja ilusalongid, samuti aga ka erinevate organisatsioonide, nt tööandjate ja ametiühingute jms, tegevus. Väljamaksete statistika kohaselt on madalam töötasu tase spordi ja vaba aja ning muu teeninduse valdkondades, mis võib viidata ka suuremale osaajaga töötajate osatähtsusele.

Sarnaselt brutokuupalga statistikale näitab väljamaksete statistika madalamat töötasude taset veel kinnisvara, hoonete ja maastike hoolduse, toitlustusettevõtete (toidu ja joogi serveerimine) ning rõivatootmise aladel.

Väljamakseid saanud töötajate arv on 2008. ja 2015. aasta võrdluses vähenenud märgatavalt kinnisvara alal. Langust on näha ka rõiva- ja nahatööstuses. Toidu ja joogi serveerimises on aga, vaatamata madalale töötasu tasemele, väljamakseid saanud töötajate arv viimasel ajal kasvanud. Selle põhjuseks võib olla töötajate registri käivitamine, aga ka Maksu- ja tolliameti tegevuse tõhustamine. Samuti võib selles sektoris olla rohkem mitteametlikku töötasu jootraha vms näol, mis kompenseerib madalat ametliku palga taset.

Töötajate jagunemine tegevusvaldkondade vahel mõjutab keskmise brutokuupalga muutusi. Kui töötajaid tuleb juurde kõrgema palgaga valdkondadesse ja nende arv väheneb madalama palgaga sektorites, siis suurendab see keskmist brutokuupalka, kuigi iga üksiku töötaja töötasu ei pruugi seepärast veel muutuda.

Samas suurem tootlikkus ja efektiivsus nõuab ka rohkem

oskusi, mis tähendab, et lihtsama töö tegijad asenduvad kõrgema kvalifikatsiooniga töötajatega, kellele tuleb suuremat palka maksta.

Kuigi palju on räägitud sellest, et palgakasv tuleb ettevõtete kasumi arvelt, siis tegevusalati on see erinev. Näiteks III kvartalis andsid Statistikaameti andmetel suurima panuse ettevõtlussektori kogukasumisse kiiremat palgakasvu näidanud kinnisvara ning info ja side valdkonnad.

Kasumi vähenemisega peavad silmitsi seisma väiksema tootlikkusega ettevõtted, kus töötajate puudus ja konkurents paremat palka pakkuvate valdkondadega sunnib töötasusid kiiremini tõstma, kui majandustulemused seda lubaksid. Nende jaoks on võtmeküsimus, kas ja millise tempoga suudetakse tõsta efektiivsust ning milliseid investeeringuid ja muudatusi see nõuab.

Müügi- ja teenindussektoris survestab töötajate puudus, palgatõus, sh alampalga kasv, hindasid. Sel aastal aitasid survet leevendada maksumuudatused, aga ka suhteliselt soe talv, mis hoidis küttekulud madalal. See jättis inimestele rohkem raha kätte ning toetas sisetarbimist.

Tallinna ja Harjumaal palgatase kergitab keskmist brutopalka

Maakondliku palgastatistika analüüsimisel tuleb arvestada, et üle Eesti paiknevate asutuste ja organisatsioonide andmed lähevad statistikasse sageli nende juriidilise aadressi järgi. See tähendab, et nt mitme suure üle-eestilise kaubandusketi töötajate töötasud kajastuvad kõik Tallinna keskmises brutokuupalgas. Maakonna keskmises brutokuupalgas või väljamaksetes kajastuvad eelkõige selles maakonnas registreeritud ettevõtete või asutuste töötasud.

Kõige kõrgem brutokuupalk on jätkuvalt Tallinnas (1190 eurot) ja Harjumaal (1169 eurot). Keskmine muutus, võrreldes eelmise aasta sama perioodiga oli III kvartalis selles piirkonnas 6,3%. Kuna Tallinnas ja Harjumaal tegutseb kõige rohkem ettevõtteid, mõjutab selle piirkonna palgatase oluliselt ka üleriigilist keskmist palka üles poole. Seetõttu on teiste maakondade palgatase alla keskmist.

Kõrgem brutokuupalk oli veel Tartus – 1008 eurot, Raplamaal 906 eurot ja Viljandimaal 903 eurot. Madalam oli brutokuupalk Põlvamaal 772 eurot ja Jõgevamaal 791 eurot.

Võrreldes möödunud aasta sama perioodiga, kasvas keskmine brutokuupalk III kvartalis rohkem Raplamaal (14,5%), Võrumaal (12,7%) ja Viljandimaal (12,5%).

Hiiumaal oli aga keskmine brutokuupalk käesoleva aasta III kvartalis 9,1% väiksem, kui möödunud aasta samal perioodil. Tagasihoidlikum oli brutokuupalga kasv veel Pärnumaal (0,2%) ja Saaremaal (2,5%).

Keskmiist brutokuupalka mõjutavad muutused tööturul

Keskmise brutokuupalka kasvu mõjutavad muutused tööturul. Tööturu statistika järgi oli tööhõive määr III kvartalis 67,2%, mis on viimase 15 aasta kõrgeim. Hinnanguliselt oli hõives 6661 000 inimest.

Kuna tööealiste inimeste arv on aasta-aastalt vähenenud, siis tähendab hõivatute suurenenud arv ka elanikkonna üldist aktiivsuse kasvu tööturul. Hõivatute hulk on kasvanud nii töötute kui mitteaktiivsete arvu vähenemise tõttu, mida tuleb lugeda igati positiivseks.

Töötuse määr kahanes 2015. aasta III kvartalis võrreldes eelmise aasta sama kvartaliga 2,3 protsendipunkti, mis tähendas töötute hinnangulise arvu vähenemist 36 500-ni ja töötuse määra langemist 5,2%-ni. Statistikaameti tööturu-uuringu andmetel on kahanenud nii lühiajaliste kui pikaajaliste töötute arv, rohkem on vähenenud aga just pikaajaliste töötute arv.

Registreeritud töötuid oli septembrikuu lõpu seisuga Töötukassas 25 842 inimest, neist pea pooled (46%) olid töötuna arvel olnud vähem kui 6 kuud. Ka registreeritud töötute hulgas on vähenenud pikaajaliste töötute hulk. Vähem kui kuus kuud töötuna arvel olnud inimeste hulk aga III kvartalis kasvas, võrreldes eelmise aasta sama ajaga.

Mitteaktiivsete hulgas oli III kvartalis vähenenud õpingute, rasedus- ja sünnituspuhkuse, laste või teiste pereliikmete eest hooldamise ning pensioniea tõttu mitteaktiivsete inimeste hulk, võrreldes möödunud aasta sama perioodiga. Pisut oli suurenenud heitunute ja muudel põhjustel mitte töötajate hulk, kelle hulka võivad olla lisandunud pikaajalised töötud, kes on kaotanud lootuse leida tööd.

Kiireim palgakasv Lätis

Balti riikidest on jätkuvalt kiireim palgakasv Lätis – võrreldes möödunud aasta sama perioodiga kasvas III kvartalis Lätis keskmine brutokuupalk 7,3%, Eestis 6,9% ja Leedus 5,5%. Reaalpalka kasv oli samuti kiireim Lätis (8,3%), järgnesid Eesti (7,5%) ja Leedu (6,2%).

Brutokuupalk oli III kvartalis kõrgeim Eestis (1045 eurot), järgnesid Läti (829 eurot) ja Leedu (735 eurot). Samuti on netopalk kõrgeim Eestis (842 eurot). Läti ja Leedu netopalgatase on Läti suhteliselt kõrgete maksude tõttu sarnasem, olles vastavalt 611 eurot ja 569 eurot.

Lätis kasvas sarnaselt Eestile netokuupalk kiiremini (8,2%) kui brutokuupalk ja seda mõjutas üksikisiku tulumaksu alandamine 24%-lt 23%-le aasta algusest. Keskmise palga kasvu on mõjutanud Lätis ka alampalka 12,5% tõus 320 eurot 360 eurole.

Alampalka kasv mõjutas ka Leedu keskmiist brutokuupalka ja seda just III kvartalis, kuna Leedus tõusis alampalk 300 eurot 325 eurole 1. juulist 2015. See tõi kaasa palgatõusu madalama töötasuga valdkondades, nagu näiteks kunst ja kultuur.

